

AIKAA AJATTELULLE

Päivänä eräänä päädyin juttusille taksikuskin kanssa. Jotenkin keskustelu meni siitä, ettei minulla ole tällä hetkellä televisiota siihen, että olen Pohjanmaan vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja. Hän totesi: "Kyllähän siinä Raamatussa olisi päivitettävää."

Mutta kun se on pyhä. Raamattu on uskontonsa edustajien mukaan täydellinen Jumalan sana, jossa ei ole korjattavaa. Tiede korjaa itseään kun saadaan uutta tietoa, uskonto ei. Uskontokin kyllä muuttuu, mutta eri tavoilla kuin tiede ja eri syistä. Vanha vitsi tiivistää asian näin: "Uskovainen tutki Raamattua ja tuli hyvin surulliseksi siitä, että siitä oli niin monia eri tulkintoja ja siksi myös x määrä eri suuntauksia. Hän päätti alkaa saarata kaikki kristityt yhdistävää oppia. Siten suunauksia on nyt x+1."

Tiede toimii toisinpäin. Kun uusi tieto on ristiriidassa vanhan kanssa, esitetään erilaisia teorioita, miksi näin on. Eri teoriat saavat tukijoita, jotka tutkivat lisää ja sen myötä teoria joko kaatuu tai saa lisätodisteita tuekseen. Lopulta päästään tilanteeseen, jossa paras teoria voittaa. Prosessi voi viedä vuosikymmeniä tai jopa -satoja ja jakolinjat voivat väitellä tiukastikin, mutta vielä ei ole tapahtunut koko tieteellisen kentän jakautumista kokonaan kahtia, jossa "oikean tieteen" harjoittajat usuttaisivat inkvisition "väärän opin" tukijoiden kimp- puun tai käynnistäisivät ristiretkiä levittääkseen omaa käsitystään tieteestä väkivalloin.

Minulta on usein kysytty, uskonko tieteeseen. En usko. Usko olisi sokeaa luottamista. Luotan tieteeseen, mutta en sokeasti. Minulla on käsitys siitä, miten se toimii ja olen nähnyt käytännössä, miten sitä tehdään. Tiedän, että tiedettä tekevät ihmiset ja ihminen on erehtyväinen. Luotan kuitenkin siihen, että tieteellinen prosessi on itseään korjaava, ja ajan myötä virheet

huomataan ja niistä opitaan. Siksi tiede on paras (tähän mennessä) keksitty keino saada mahdollisimman luotettavaa tietoa maailmasta, jossa elämme.

Olen myös luottanut siihen, ettei minun tarvitse tietää ja ymmärtää kaikkea, sillä on ongelma mikä tahansa, joku minua fiksumpi tekee töitä ratkaistakseen sen. Usein tämä työ jää näkymättömäksi, eikä siihen välttämättä koskaan törmää, ellei jotain mene pieleen. Esimerkiksi taloyhtiöni piha ei tulvi keväisin, koska kaupunkia suunnitelleet ovat rakentaneet järjestelmän, joka huolehtii siitä, että joen tulviessa vettä saadaan ohjattua tarpeeksi lähipelloille, eikä kaupunki kastu. Voin ostaa kaupasta ruokaa huoletta, sillä meillä on järjestelmä, joka huolehtii ruokaturvallisuudesta ja jos se jostain kohtaa pettää, iso määrä ihmisiä huolehtii siitä, ettei saastunutta erää enää myydä, vika jäljitetään ja korjataan.

Olen luottanut siihen, että meillä on yhteiskunta, joka pyrkii pitämään kaikki mukana ja muuttamaan maailmaa paremmaksi, jotta lapsillamme olisi asiat vielä paremmin kuin meillä. Niin minulle lapsena opetettiin, ja pitkään sain nähdä, että tämä päti. Nyt en enää ole niin varma.

Ihmiset eivät enää luota tieteeseen tai koulutettuihin asiantuntijoihin. Pandemia toi tämän ehkä selkeimmin esiin. Mutta kun aloin kiinnittää asiaan huomiota, aloin nähdä tätä liian monessa paikassa. Kauan oli niin, että yhteiskuntaa koskevat päätökset jouduttiin tekemään "sokkona", eri puolet perustelivat omaa kantaansa, eri asiantuntijat antoivat omat lausuntonsa ja lopuksi äänestettiin. Nykyään meillä on monenlaista tieteellistä tutkimusta, jota voitaisiin käyttää kaikille paremman yhteiskunnan rakentamiseen. Ei tarvitse arvailla, olisivatko huumeiden käyttöhuoneet, perustulo tai ennaltaehkäisevä terveydenhuolto säästöjä tuovia tai

kansaa auttavia toimia, koska asiaa on tutkittu. Tai muuttavatko rikkaat maasta, jos veroja nostetaan, tuleeko halvemmaksi toteuttaa vihreä siirtymä vaiko pysyä fossiilisissa energianlähteissä, kumpi takaa yhteiskuntarauhan paremmin, sekulaari vai uskonnollisuutta suosiva valtio? Jos me haluaisimme tietää, me voisimme tietää ja tehdä tietoon pohjautuvia päätöksiä.

Pelottavan moni ei halua tietää. Aikana, jolloin tietoa on saatavilla enemmän kuin koskaan, yhä useampi haluaa kaivautua poteroonsa ja mieluummin pitää käsityksensä maailmasta kuin oppia uutta. Syitä tähänkin on tutkittu. Mitä enemmän ihmistä pelottaa, sitä konservatiivisemmin hän äänestää. Jos ihminen kokee, ettei pysty parantamaan omaa tilannettaan, hän äänestää jopa itselleen vahingollisesti, kunhan vain kukaan muukaan ei saa helpompaa elämää. Eli "on valmis maksamaan kymppin, ettei naapuri saa vitosta". Se helpottaa alitajuista pelkoa laumasta jäämisestä. Kun lisäksi ihmisellä on kiire, hän on väsynyt, eikä ehdi eikä jaksaa miettiä, miksi asiat ovat niin kuin ne ovat ja voisivatko ne ehkä olla paremmin. Saati sitten, että ehtisi oikeasti tehdä niille asioille jotain.

Elämä on heittänyt minut uralle, joka on pakottanut perehtymään ihmisen hermoston rauhoittamiseen. Nykymaailma tuntuu tekevän kaikkensa, jotta olisimme jatkuvasti ylikierröksillä: Kiire kiire kiire, nopeammin, tehokkaammin, enemmän vähemmällä. Jokaisen pitää seurata uutisia, sähköpostia ja muita viestejään joka minuutti. Aina pitää olla saatavilla, kärryllä, valmis kommentoimaan. Ei meidän kivikautista hermostoparkaamme ole tarkoitettu tällaiseen pommitukseen.

Kehomielemme on tarkoitettu kestämaan lyhytkestoista stressiä: leijona hyökkää, juostaan karkuun, päästään turvaan, tilanne ohi, rauhoitutaan, jatketaan sitä, mitä oltiin tekemässä. Eikä se leijona hyökännyt yhtä kyytiä. Kivikautinen kännykkä ei kilkattanut joka kerta, kun jossain päin maailmaa leijona hyökkäsi, tulva iski tai kävi muu katastrofi. Työt olivat fyysisiä ja usein sellaisia, että niissä oli selkeä alku ja loppu: Kerättiin syötävää, kunnes oli tarpeeksi ateriaan, ja palattiin kylään. Oman käden jäljen näki ja työn tuloksesta sai nauttia itse. Jos punoi korin, oli kori, jota käyttää. Ei sitä lähetetty toiselle puolelle maailmaa tuntemattomien ihmisten ostettavaksi, eikä kukaan käskenyt, kuinka monta koria pitää vielä sinä päivänä tehdä tai muuten menettää kotinsa tai ei ole varaa syödä. Asioita ei tarvinnut tehdä yksin. Aina oli heimo, jolta kysyä tai pyytää apua.

Jos minun pitäisi suunnitella maailma, joka tekisi ihmisistä väsyneitä, kiukkuisia, kiireisiä, pelokkaita ja

sairaita, en varmaan osaisi suunnitella pahempaa kuin nykyinen järjestelmämme. Sen vaikutukset yltävät kaikkialle, myös yhdistystoimintaan. Ihmisillä on yhä tarve yhteisölle ja suurien kysymysten pohtimiselle yhdessä. Kirkko ja valtio pitäisi yhä erottaa, mutta kun pyydän mukaan, kukaan ei ehdi: lasten harrastukset, työkiireet, joskus pitää ehtiä vain huokaista, just aloitin joogan...

Samaan aikaan törmään yhä useammin vihaan. Naapurini vihaa transihmisiä, vaikka ei tunne yhtäkään, isoenoni vihaa maahanmuuttajia, vaikka ei tunne yhtäkään, somen kommenttikentillä vihataan milloin kasvissyöntiä, köyhiä, feministejä... Viha on oire. Se on puolustusjärjestelmä, joka yrittää pitää meidät turvassa. Kun on paha olla, se nousee, vaikka ei välttämättä ehdi edes miettiä, miksi on vihainen tai mille. Vaikka osaisikin vastata näihin, mitä yksi ihminen pystyy tekemään? Epätoivo ja lamaannus iskee, kun vihaa ei saa suunnattua käyttövoimaksi asioiden parantamiseen.

En halua enempää vihaa. En halua enempää kiirettä, infoähkyä, somehuutelua tai poteroita. Minä haluan pienen elämän, sellaisen ihmisen kokoisen, jossa saan olla rauhassa ja ehdin hoitaa myös itseäni, en vain töitä, lapsia, lemmikkejä tai kalenteria. Jossa voin luottaa, että eri tehtäviin on valittu osaavat ihmiset, jotka tietävät, mistä puhuvat ja myös tunnistavat tietonsa rajat, jotta voivat etsiä itseään viisaampia ihmisiä tarvittaessa. Jossa asiat ehdittäisiin tehdä kunnolla ja päätökset harkitusti, syrjimättä ja oikeudenmukaisesti. Jossa olisi aikaa ajatella. Jotta minä voisin jatkossakin luottaa siihen, että hanasta tulee juotavaa vettä, joukkoliikenne kulkee, saan apua, jos sitä tarvitsen ja kaupungilla kulkeminen on turvallista. Silloin olisi tilaa elämälle: tavata ystäviä ja rakentaa uusia ihmissuhteita, oppia ja luoda, tutkia ja ihmetellä, tehdä yhdessä maailmasta vähän parempi...

Mutta ensin pitäisi vähän päivittää. Tämä maailmanjärjestys ei ole pyhä, sitä voi muuttaa. Suomen lait eivät ole kiveen hakattuja, niitä voi muuttaa. Tavat toimia eivät ole pyhiä, niitä voi muuttaa. Asiat, joita arvostetaan nyt, eivät ole pyhiä, niitäkin voi muuttaa. Vain luonnonlait ovat ja pysyvät.

Vapaa-ajattelijat tekevät työtä maailman muuttamiseksi. Siihen kuuluu pyhänä pidetyn haastaminen, ja siksi välillä osumme hermoon ja laukaisemme voimakkaitakin tunnereaktioita. Mutta jos kukaan ei nosta epäkohtia esiin, mikään ei muutu. Eivätkä asiat muutu, ellei niitä aktiivisesti muuteta.

Ja se vaatisi aikaa ajatella.

